

บทที่ 2 ทฤษฎีและแนวคิด

การวิจัยเรื่อง การศึกษาบทบาทหน้าที่ของหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นในการพัฒนาท้องถิ่น:
กรณีศึกษาหนังสือพิมพ์เชียงใหม่นิวส์ และหนังสือพิมพ์ไทยนิวส์ จังหวัดเชียงใหม่ มีการใช้แนวคิด
เพื่อเป็นกรอบในการทำวิจัย ดังต่อไปนี้

1. แนวคิดเรื่องการวิเคราะห์เนื้อหา
2. แนวคิดเรื่องหนังสือพิมพ์ท้องถิ่น
3. แนวคิดเรื่องบทบาทหน้าที่ของสื่อมวลชน
4. แนวคิดเรื่องบทบาทของสื่อมวลชนท้องถิ่นต่อการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น

แนวคิดที่ใช้ในการวิจัย

1. แนวคิดเรื่องการวิเคราะห์เนื้อหา

สโนว์ ปัทมะทิน⁸ ให้ความหมายของการวิเคราะห์เนื้อหาว่า เป็นวิธีการที่ต้องสร้าง
เกณฑ์ขึ้นมา ซึ่งจะออกมาในรูปของการวิเคราะห์เนื้อหา ประกอบด้วยถ้อยคำ ภาษา การกำหนด
หน่วยที่ใช้มีตั้งแต่เล็กที่สุดจนถึงใหญ่ที่สุด เป็นข้อความหรือเป็นประโยค หรือ หัวข้อที่มีความหมาย
ตรงกับเนื้อหาหรือข้อความที่ต้องการจะวิเคราะห์ สิ่งสำคัญคือ ในการสร้างเกณฑ์ของเนื้อหา คือ การ
จำแนกประเภทของเนื้อหา ที่ต้องทำให้เหมาะสมกับความประสงค์ของการวิเคราะห์เนื้อหาว่า
ต้องการข้อมูลชนิดใด เรื่องใด เพื่อทราบแนวโน้มในด้านใด

สรรพศรีวิ क्षाชีวะ⁹ สรุปความหมายของการวิเคราะห์เนื้อหาไว้ดังนี้

1. การวิเคราะห์เนื้อหาเป็นเทคนิคในการวิจัย ที่ไม่ใช่เป็นการวิจัยทาง
วิทยาศาสตร์ดังเช่นการวิจัยแบบอื่นๆ
2. การวิเคราะห์เนื้อหาต้องมีการสร้างเครื่องมือที่เชื่อถือได้ (Reliability) คือ เมื่อ
นำเครื่องมือเหล่านั้นไปใช้ในสถานการณ์ที่ต่างกัน หรือผู้วิเคราะห์ต่างกัน แต่ใช้ข้อมูลแบบเดียวกัน
จะได้ผลเช่นเดียวกัน และเครื่องมือที่ว่าผู้ใดจะนำไปใช้ก็จะได้ผลเช่นเดียวกัน

⁸ สโนว์ ปัทมะทิน บรรณาธิการ. ศัพท์านุกรมสื่อสารมวลชน. กรุงเทพฯ : คณะวารสารศาสตร์และ
สื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2520. น.10.

⁹ สรรพศรีวิ क्षाชีวะ. การวิเคราะห์เนื้อหาข่าวสารจากสิ่งพิมพ์. กรุงเทพฯ : คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน
โรงเรียนมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2525. น.6.

3. การวิเคราะห์เนื้อหาควรมีการสรุปผล ที่สามารถอธิบายความหมายของเนื้อหาได้ทั้งใน ด้านปริมาณ (Quantitative) และในด้านคุณภาพ (Qualitative) อย่างมีความเที่ยงตรงตามธรรมชาติ ของสาร

2. แนวคิดเรื่องหนังสือพิมพ์ท้องถิ่น

พีระ จิรโสภณ¹⁰ ให้ความหมายเกี่ยวกับหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นว่า หนังสือพิมพ์ท้องถิ่น (Local Newspaper) มุ่งเสนอเนื้อหาเน้นหนักเกี่ยวกับท้องถิ่นและชุมชน มีกลุ่มผู้อ่านเป้าหมายเฉพาะ ท้องถิ่น ที่หนังสือพิมพ์นั้นวางจำหน่าย มีความแตกต่างไปจากหนังสือพิมพ์ระดับชาติ (National Newspaper) ที่มุ่งเสนอเนื้อหาและมีผู้อ่านทั่วประเทศ

2.1. ลักษณะเฉพาะของหนังสือพิมพ์ท้องถิ่น

โดยทั่วไปหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นจะมีหลักการ วิธีการและลักษณะเหมือนกับ หนังสือพิมพ์ระดับชาติ เช่น หลักการหาข่าวหรือเขียนข่าว และวิธีการเขียนข่าวและบทความ การ บรรณาธิการ การออกแบบจัดหน้า เป็นต้น แต่หนังสือพิมพ์ท้องถิ่นจะมีลักษณะเฉพาะที่แตกต่าง ออกไป คือ กลุ่มผู้อ่าน โดยกลุ่มผู้อ่านของหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นจะมีลักษณะดังนี้

- มีความคล้ายคลึงกันทางลักษณะภูมิศาสตร์ ลักษณะ

ประชากรศาสตร์ ลักษณะทางเศรษฐกิจและสังคม

- มักจะอยู่เป็นที่ มีบ้านเรือนเป็นหลักแหล่ง
- มีความสนใจในเรื่องต่างๆไม่ผิดแผกกันนัก
- ใช้ชีวิตร่วมกันในกิจกรรมของสังคมท้องถิ่น
- มีความภูมิใจในท้องถิ่นหรือชุมชน ต้องการเห็นความสำเร็จหรือ

เจริญก้าวหน้าของชุมชน

- สนใจเรื่องในท้องถิ่น คนในท้องถิ่น เพื่อนบ้าน ญาติ ครอบครัว

และสถานที่ในท้องถิ่น

ลักษณะพิเศษของหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นอีกประการ คือความใกล้ชิด (Nearness) ระหว่างผู้จัดทำกับผู้อ่าน ซึ่งลักษณะเช่นนี้ไม่มีในหนังสือพิมพ์ระดับชาติ นักข่าว หนังสือพิมพ์ท้องถิ่นมักจะรู้จักผู้อ่านดี รู้จักสถานที่ดีกว่า เข้าใจปัญหาและความเป็นไปในท้องถิ่น ดีกว่า หนังสือพิมพ์ท้องถิ่นจึงได้เปรียบและสามารถนำเสนอเรื่องราวหรือประเด็นปัญหาในท้องถิ่น ได้ดีกว่าหนังสือพิมพ์ระดับชาติ นอกจากผู้จัดทำจะใกล้ชิดกับผู้อ่านแล้ว ผู้อ่านยังสามารถแสดง

¹⁰ พีระ จิรโสภณ. สิ่งพิมพ์ชุมชน กรุงเทพฯ : คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2536. (อัดสำเนา)

ปฏิกิริยาสนองกลับ (Feedback) ต่อข่าวสารที่เสนอได้โดยตรงไม่ล่าช้า ทำให้ผู้จัดทำ สามารถปรับปรุงข่าวสารเพื่อสนองความต้องการของผู้อ่านได้ถูกต้อง อย่างไรก็ตาม ข้อได้เปรียบเรื่องความใกล้ชิดก็มีผลลบเช่นกัน คือ การสร้างศัตรูโดยตรง ระหว่างผู้เป็นข่าวหรือผู้มีอิทธิพลในท้องถิ่น กับหนังสือพิมพ์ที่ขุดคุ้ยหรือเสนอเรื่องราวที่ทำให้เสียประโยชน์

2.2. บทบาทของหนังสือพิมพ์ท้องถิ่น

- เป็นผู้ควบคุมข่าวสาร (Gatekeeper) ทำหน้าที่คัดเลือกข่าวสาร ปรุงแต่ง ตัดทอน เน้นความสำคัญของเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นก่อนถ่ายทอดไปยังผู้อ่าน
- เป็นเครือข่ายของข่าวสาร (Communication network) ทำหน้าที่รับหรือแสวงหาข่าวสารจากแหล่งต่างๆ แล้วถ่ายทอดต่อไปยังผู้รับสารคนอื่นๆ
- ทำหน้าที่เป็นผู้นำความคิดเห็นชุมชน (Opinion leader) เป็นคนคอยชี้นำความคิดเห็น ประเด็นต่างๆ ชักจูงใจคนในสังคม
- ทำหน้าที่เป็นผู้นำความเปลี่ยนแปลง (Change agent) นำแนวความคิดหรือวิธีปฏิบัติใหม่ๆ มาแนะนำชุมชนให้เกิดความรู้ ความสนใจ การยอมรับและการปฏิบัติ
- เผยแพร่เรื่องราวเกี่ยวกับบุคคลผู้รับผิดชอบหรือมีส่วนร่วม ในโครงการต่างๆของชุมชน เพื่อให้ชุมชนได้รับรู้ และมีส่วนในการสนับสนุนให้กำลังใจ
- สร้างความสนใจต่อการเมือง การปกครองท้องถิ่นและการเลือกตั้ง
- กระตุ้นให้เกิดความสำนึกในปัญหาท้องถิ่นและโครงการต่างๆ
- ให้การศึกษาให้ความบันเทิงและแจ้งข่าวสาร
- เป็นหน่วยพลังของชุมชน สร้างความสามัคคีและความเป็นปึกแผ่น

3. แนวคิดเรื่องบทบาทหน้าที่ของสื่อมวลชน

3.1. บำรุง สุขพรรณ¹¹ นำเสนอแนวคิดด้านบทบาทหน้าที่ของสื่อมวลชนดังนี้

3.1.1. บทบาททางพุทธิปัญญา (Intellectual) สื่อมวลชนช่วยเสริมสร้างและเพิ่มพูนสติปัญญาให้มากขึ้น โดยการให้การศึกษแก่ประชาชนที่อยู่ในสังคม ช่วยรวบรวมความรู้ และข่าวสารให้กับคนส่วนใหญ่ซึ่งเป็นมวลชน ขอบข่ายของบทบาททางด้านพุทธิปัญญา ได้แก่

¹¹ ณรงค์ สมพงษ์. สื่อสารมวลชนที่องานส่งเสริม. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กันยายน 2543.

- เพื่อให้ทราบข้อเท็จจริง สื่อมวลชนทำหน้าที่รวบรวมข่าวสารและเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นอย่างจริงใจและบริสุทธิ์ โดยไม่บิดเบือนความจริง การเสนอต้องเป็นอย่างตรงไปตรงมา และเมื่อระยะเวลาผ่านไป เหตุการณ์ต่างๆก็จะกลายเป็นสถานการณ์ (Situation) สื่อมวลชนต้องรายงานเหตุการณ์และสถานการณ์ตามข้อเท็จจริงที่ปรากฏ

- เพื่อให้การศึกษา สื่อมวลชนให้ความรู้ตามอัธยาศัย เพื่อใช้ในการประกอบอาชีพและนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน การให้การศึกษาทางสื่อมวลชนนั้น สามารถทำได้อย่างรวดเร็วกว่าการศึกษาตามปกติและมีความเท่าเทียมกัน

- เพื่อแสดงออกทางสังคม ได้แก่ การแสดงออกทางด้านอุดมการณ์ ความคิด การแสดงออกทางวัฒนธรรมประเพณีโดยผ่านทางสื่อมวลชน

- เพื่อจัดความกดดันและการโต้แย้งกันในสังคม ในสังคมประชาธิปไตยนั้น อาจมีความคิดเห็นไม่ตรงกัน หรือเกิดความขัดแย้งระหว่างประชาชนในกลุ่มต่างๆ ดังนั้น สื่อมวลชนจะช่วยเป็นเวทีกลางในการแสดงความคิดเห็น ได้อย่างเสรี และนำไปสู่การแก้ปัญหาและความกดดันนั้น สื่อมวลชนช่วยในการสร้างความเข้าใจให้เกิดขึ้นในกลุ่มต่างๆ และส่งเสริมให้เกิดการร่วมมือเพื่อแก้ไขปัญหานั้นได้

3.1.2. บทบาททางด้านจิตวิทยาสังคม (Social Psychology)

- สื่อมวลชนช่วยบำรุงขวัญและจิตใจของสมาชิกในสังคมให้ดีขึ้น

- สร้างความผูกพันของบุคคลในสังคมให้แนบแน่น ในขณะเดียวกัน จะจัดความโดดเดี่ยวในสังคมของสมาชิกให้หมดไป จึงทำให้เกิดความเป็นเอกลักษณ์ในสังคมมากขึ้น

- ช่วยพักผ่อนหย่อนใจ สื่อมวลชนจะช่วยผ่อนคลายความตึงเครียด ในสถานะที่ประชาชนจะต้องทำงานหนักตลอดทั้งวัน โดยนำเสนอรายการบันเทิงให้กับประชาชนได้เลือกชมตามเวลาที่ว่างจากการงานตามปกติแล้ว ซึ่งจะมีผลให้ความตึงเครียดน้อยลง และพร้อมที่จะทำงานในวันต่อไป

- สื่อมวลชนเป็นเครื่องมืออย่างหนึ่งที่ช่วยบำบัดทางจิต ของบุคคลในสังคมที่มีปัญหา ซึ่งอาจเกิดจากสภาพแวดล้อมต่างๆกดดัน ทำให้ขาดบางสิ่งบางอย่างไป เช่น การขาดความรักจากคนใกล้ชิด ขาดโอกาสบางอย่างเนื่องจากความไม่เท่าเทียมกันในสังคม สื่อมวลชนจะมีบทบาทช่วยชดเชยสิ่งที่สังคมขาดไปและเสนอเรื่องราวเพื่อให้สังคมดีขึ้น

3.2. แนวคิดเรื่องบทบาทหน้าที่ของสื่อมวลชน โดย Berger

Berger ¹² สรุปบทบาทหน้าที่ของสื่อมวลชนในสังคม โดยศึกษาพื้นฐานความคิดมาจาก Lasswell & C.Wright และนักวิชาการอื่นๆ ไว้ดังนี้

3.2.1. การสอดส่องตรวจตรา (Surveillance) ประชาชนจะใช้สื่อมวลชน เพื่อติดตามเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในสังคมทั้งในประเทศและต่างประเทศ รวมทั้งสื่อมวลชนเองที่จะคอยติดตามตรวจสอบเหตุการณ์ต่างๆ มานำเสนอสู่ประชาชน

3.2.2. การผสมผสานและความสัมพันธ์กัน (Integration and Correlation) สื่อช่วยตอบสนองในการผสมผสานและสร้างความสัมพันธ์ที่ดี ให้บุคคลที่อยู่ในองค์กรสามารถอยู่ร่วมกันได้ และพยายามที่จะสร้างการเรียนรู้ผ่านทางสื่อมวลชน

3.2.3. การบันเทิงและการละเล่น (Entertainment and Play) บทบาทหน้าที่ที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งของสื่อมวลชน ก็คือ การให้ความบันเทิง และไม่ใช่เรื่องง่ายที่จะแยกข่าวสารออกจากความบันเทิง เพราะการให้ข่าวสารก็สามารถเป็นการให้ความบันเทิงเช่นเดียวกัน

3.2.4. การต่อเนื่องทางวัฒนธรรม (Cultural Continuity) วัฒนธรรม คือ วิถีทางที่แตกต่าง แต่เกี่ยวข้องกับ การถ่ายทอดของบุคคล ค่านิยมและการปฏิบัติ จากคนรุ่นหนึ่งไปสู่คนรุ่นอื่นๆ ซึ่งยังมีข้อถกเถียงว่า สื่อมวลชนจะมีบทบาทในการรักษาวัฒนธรรมให้ดำรงอยู่จริงหรือไม่ เพราะในหลายๆกรณีที่น่าไปสู่การปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมเพื่อให้กลุ่มสามารถอยู่รอดได้ ดังนั้นสื่ออาจถูกมองว่า มีบทบาทหน้าที่ทำให้เกิดการต่อเนื่องทางวัฒนธรรม โดยปรับเปลี่ยนไปตามยุคสมัย

3.2.5. การทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง (Mobilization) นักทฤษฎีทางวัฒนธรรมมวลชนหลายคน อ้างถึงลักษณะของสื่อมวลชนว่า ทำลายลักษณะของอนุวัฒนธรรม (sub cultures) และนำไปสู่การพัฒนาสังคมมวลชนขึ้นมาใหม่ โดยทำให้บุคคลมีความแปลกแยกออกไป จนรู้สึกตัวเองขาดกำลังและเป็นผู้ถูกกระทำ หรือเรียกว่าถูกทำให้เปลี่ยนแปลง

4. แนวคิดเรื่องบทบาทของสื่อมวลชนท้องถิ่นต่อการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น

น.พ.ประเวศ วะสี ¹³ ได้ทดลองนำเสนอบทบาทของสื่อมวลชนท้องถิ่นที่มีต่อการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นดังนี้

¹² ช้างแก้ว , หน้า 52 .

¹³ ประเวศ วะสี, "วิถีนุรณาการ : ทางออกทางภูมิปัญญา", วิถีนุรณานุกรมประเทศไทย 1999-2000, กรุงเทพมหานคร : บริษัทอมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน) , 2542 หน้า 1-38.

4.1. บทบาททางการศึกษา

การศึกษาในปัจจุบันถูกกำหนดโดยรัฐส่วนกลาง ลอกเลียนแบบมาจากต่างประเทศ จึงไม่สอดคล้องกับวิถีชีวิตชาวชนบท มีลักษณะการรวมศูนย์การจัดการสูงและมีลักษณะสากลเดียวกันทั้งประเทศ ไม่สอดคล้องกับท้องถิ่นที่มีความหลากหลาย อีกทั้งชุมชนขาดการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของชุมชนท้องถิ่นเอง บทบาทของสื่อมวลชนในด้านการศึกษาที่สำคัญ คือ ส่งเสริมการศึกษาของชุมชน ในการทำให้ชุมชนมีความรู้ความเข้าใจในศักยภาพที่แท้จริงของชุมชน รู้ถึงจุดเด่นจุดด้อยของชุมชน เพื่อการปรับใช้ความรู้ภูมิปัญญาของชุมชนในการพัฒนา อันจะนำไปสู่การบูรณาการชุมชนโดยอาศัยฐานความรู้ของชุมชนเอง

4.2. บทบาทในการมีส่วนร่วมในการเมืองการปกครองท้องถิ่น

หนังสือพิมพ์ท้องถิ่นควรมีบทบาทในการมีส่วนร่วมในการปกครอง โดยการตรวจสอบระบบการเมืองในระบบตัวแทน ให้ดำเนินไปเพื่อประโยชน์สูงสุดของประชาชนในท้องถิ่นนั้น และสร้างระบบตรวจสอบทางการเมือง ชุมชนท้องถิ่นสามารถใช้สื่อท้องถิ่น เช่น หนังสือพิมพ์ เป็นเครื่องมือในการเผยแพร่ความคิดเห็นของชุมชนในการให้ข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชนท้องถิ่น ตรวจสอบรัฐบาลและข้าราชการเพื่อให้ตอบสนองต่อการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นในทิศทางที่ชุมชนมีส่วนร่วมและเป็นผู้กำหนดเพื่อส่งเสริมด้านสิทธิเสรีภาพ และความเสมอภาค

4.3. บทบาททางเศรษฐกิจ

บทบาทของหนังสือพิมพ์ในด้านเศรษฐกิจ ควรส่งเสริมการพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจของชุมชนในรูปแบบต่างๆ เช่น กลุ่มเกษตรกร กลุ่มสหกรณ์การเกษตร กลุ่มสหกรณ์ออมทรัพย์ ฯลฯ เพื่อให้ประชาชนท้องถิ่นมีฐานรากดีเหมาะสมในแต่ละท้องถิ่นเป็นสำคัญ รู้เท่าทันต่อการพัฒนาของการเติบโตระบบทุนนิยมเสรีที่เข้ามาเอาโรคเอาเปรียบชุมชน และหนทางในการรวมตัวกันเพื่อต่อรองทางเศรษฐกิจเป็นสิ่งที่จำเป็นและเป็นทางออกที่เหมาะสม

4.4. บทบาทในการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น

รูปแบบการพัฒนาในปัจจุบัน มักทำลายความหลากหลายเพื่อสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ลักษณะเฉพาะของชุมชน ศิลปวัฒนธรรมจึงถูกละเลยและหลงลืม เมื่อถูกวัฒนธรรมตะวันตกเข้ามา การขาดความเข้าใจและเห็นความสำคัญของคนรุ่นหลังจึงขาดการสืบทอด โดยเฉพาะการเผยแพร่ผ่านสื่อมวลชนต่างๆ ดังนั้นหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นจึงมีบทบาทในการรักษาความเป็นท้องถิ่นที่สำคัญ เพื่อส่งเสริมวัฒนธรรมอันดีงามของชุมชนให้คงสืบต่อไป

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. นริศรา บัวขาว (2541) วิทยานิพนธ์นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสื่อสารมวลชน ภาควิชาการสื่อสารมวลชน จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ศึกษาเรื่อง “บทบาทของข่าวท้องถิ่นที่นำเสนอผ่านสื่อมวลชนท้องถิ่นในจังหวัดอุบลราชธานี” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบทบาทของข่าวท้องถิ่นที่นำเสนอผ่านสื่อมวลชนท้องถิ่นในจังหวัดอุบลราชธานี โดยวิเคราะห์เนื้อหาของข่าวท้องถิ่นที่นำเสนอผ่านโทรทัศน์ 1 รายการ วิทยุ 3 รายการ และหนังสือพิมพ์ 8 ฉบับ พร้อมทั้งสัมภาษณ์ผู้บริหารขององค์กรที่ผลิตข่าวท้องถิ่น

ผลการศึกษาพบว่า สื่อท้องถิ่นทุกประเภท มีเนื้อหาข่าวสะท้อนบทบาทตามแนวคิดของสื่อมวลชนท้องถิ่นท้องถิ่นทั้ง 3 ประเภท คือ บทบาทในการพัฒนา บทบาทในการรักษาเอกลักษณ์และความสามัคคี และบทบาทในการส่งเสริมประชาธิปไตย และพบบทบาทในการประชาสัมพันธ์เพิ่มขึ้นด้วย โดยในสื่อโทรทัศน์และวิทยุจะเสนอข่าวประชาสัมพันธ์ให้กับรัฐเพียงอย่างเดียว ในขณะที่หนังสือพิมพ์เสนอข่าวประชาสัมพันธ์ให้กับรัฐและธุรกิจท้องถิ่น ซึ่งสื่อท้องถิ่นจะให้ความสำคัญกับบทบาทนี้มากกว่าการพัฒนาด้านอื่นๆ และปัจจัยที่มีผลต่อการกำหนดบทบาทของข่าวท้องถิ่นมาจากปัจจัยทางสังคมและเศรษฐกิจ เช่น นโยบายในการบริหารงาน อิทธิพลท้องถิ่น แหล่งเงินทุน และบุคลากร เป็นต้น ส่วนปัจจัยด้านโครงสร้างการเป็นเจ้าของสื่อระหว่างสื่อของรัฐกับสื่อเอกชนกลับไม่มีบทบาทต่อการกำหนดบทบาทของข่าวท้องถิ่นเท่าใดนัก

2. สุภาณี กอสุวรรณศิริ (2534) วิทยานิพนธ์วารสารศาสตรมหาบัณฑิต คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ศึกษาเรื่อง “การเสนอภาพข่าวของหนังสือพิมพ์รายวันภาษาไทย” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาจำนวนและเนื้อหาของภาพข่าวในหนังสือพิมพ์ ประเภทของภาพข่าวแบ่งออกเป็น ภาพข่าวตามคุณค่าของข่าว และภาพข่าวตามประเภทของข่าว โดยศึกษาถึงความแตกต่างของการเสนอ ภาพข่าวในหนังสือพิมพ์รายวันภาษาไทย นอกจากนี้ยังได้ประเมินคุณสมบัติของภาพข่าวหน้า 1 ของหนังสือพิมพ์ ในด้านของคุณสมบัติทางกายภาพและคุณสมบัติทางวารสารศาสตร์ โดยศึกษาหนังสือพิมพ์ข่าวสด ดาวสยาม เดลินิวส์ เดลินิวส์ เรอร์ ไทยรัฐ แนวหน้า บ้านเมือง มติชน และสยามรัฐ ระหว่างวันที่ 1 มกราคม – 30 มิถุนายน 2532 จากนั้นสุ่มตัวอย่างแบบหลายชั้นตอนได้ชื่อฉบับละ 22 ฉบับ รวม 198ฉบับ ทฤษฎีที่ใช้คือ การสื่อสารมวลชน การกำหนดหัวเรื่องพิจารณาโดยสื่อมวลชน ผู้เฝ้าประตูและแนวคิดเกี่ยวกับภาพข่าวและหนังสือพิมพ์

ผลการวิจัยพบว่า หนังสือพิมพ์รายวันภาษาไทยเสนอจำนวนและเนื้อหาของภาพข่าวที่เกิดเหตุมากที่สุด และเสนอภาพข่าวสังคมและประชาสัมพันธ์ในจำนวนและเนื้อหาที่มากที่สุด ในด้านคุณสมบัติข่าว ภาพข่าวส่วนใหญ่มีคุณสมบัติทางด้านวารสารศาสตร์และด้านกายภาพอยู่ใน

ระดับต่ำถึงปานกลาง ในด้านภาพข่าวตามประเภทของข่าว พบว่าหนังสือพิมพ์รายวันภาษาไทย เสนอภาพข่าววิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีน้อยที่สุด

3. ดนยา ถัชนก (2538) วิทยานิพนธ์นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาการหนังสือพิมพ์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ศึกษาเรื่อง "หนังสือพิมพ์ท้องถิ่นรายวันจังหวัดเชียงใหม่ กับการกำหนดวาระข่าวสารการพัฒนาชุมชน" โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปริมาณการนำเสนอข่าวสาร วิเคราะห์หัวข้อ ความถี่ เนื้อที่และน้ำหนักความสำคัญของข่าวสารการพัฒนา เพื่อสำรวจการจัดอันดับความสำคัญของหัวข้อข่าวสารการพัฒนา โดยประชาชนในเขตอำเภอเมืองจังหวัดเชียงใหม่ และเจ้าหน้าที่ด้านการพัฒนาของจังหวัดเชียงใหม่

โดยผลการวิจัยพบว่า หนังสือพิมพ์ท้องถิ่นรายวันจังหวัดเชียงใหม่ให้ความสำคัญกับปริมาณการนำเสนอข่าวสาร วิเคราะห์หัวข้อ ความถี่ เนื้อที่และน้ำหนักความสำคัญของข่าวสารการพัฒนาในระดับสูง และผู้อ่านหนังสือพิมพ์ให้ความสำคัญกับข่าวระยะมากเป็นอันดับหนึ่ง และข่าวสังคมเป็นอันดับรองลงมา สำหรับเจ้าหน้าที่ด้านการพัฒนาของจังหวัดเชียงใหม่ ให้อันดับความสำคัญของข่าวสารในเรื่องระยะมากเป็นอันดับหนึ่งเช่นกัน

4. สุชาติ มิตรรามัญ (2532) ซึ่งทำวิทยานิพนธ์เรื่อง "บทบาทหน้าที่ของนิตยสารสารคดีในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ" โดยศึกษาพัฒนาการด้านแนวเนื้อหาสาระของนิตยสารในระยะเวลา 9 ปี (ก.พ.2528 - ก.พ.2537) ศึกษาปัจจัยที่เป็นตัวกำหนดและการตัดสินใจคัดเลือกประเด็นข่าวสารด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ สุดท้ายศึกษาบทบาทหน้าที่ของนิตยสาร ผลการวิจัยพัฒนาการด้านเนื้อหาของนิตยสารสารคดีทุกยุคพบว่า มีการคงไว้ซึ่งจุดขายของนิตยสารคือ แนวเนื้อหาชีวิตสัตว์-ธรรมชาติ, แนวเนื้อหาชีวิตเหตุการณ์-วิทยาการ และแนวศิลปะ-วัฒนธรรม และแนวเนื้อหาจะเปลี่ยนไปตามกระแสความสนใจในสังคม โดยในยุคหลังจะเน้นการอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุขของมนุษย์กับธรรมชาติ

สำหรับปัจจัยที่มีผลต่อการกำหนดเนื้อหานั้น มาจากแนวโน้มนโยบายของนิตยสารที่มุ่งให้ผู้อ่านสนใจและเข้าใจธรรมชาติ เน้นการปลูกจิตสำนึกเบื้องต้นในการอนุรักษ์ธรรมชาติ ส่วนคุณค่าความเป็นข่าว จะเน้นเรื่องความขัดแย้งหรือเหตุการณ์ใหญ่ๆเป็นหลัก และอุปสรรคในการทำงาน เช่น ข้อจำกัดของเวลา เงิน ความรู้ของผู้สื่อข่าวก็เป็นสิ่งกำหนดเนื้อหาเช่นกัน และบทบาทหน้าที่ในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ในยุคแรกๆจะมุ่งเน้นให้ผู้อ่านรักและเข้าใจธรรมชาติ ในยุคหลังจึงนำเสนอประเด็นปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมมากขึ้น แต่การสร้างกระบวนการการเรียนรู้ทางด้านสิ่งแวดล้อมยังทำได้ไม่เต็มที่

บทความ

1. อุปสรรคหลากหลาย¹⁴ โดย มนต์ชัย เทชะแพทย์ บรรณาธิการหนังสือพิมพ์ไทยนิวยอร์ก วัน จังหวัดเชียงใหม่ ผู้เขียนกล่าวถึงสถานการณ์ประเทศไทยในช่วงปี 2549 ที่มีการเปลี่ยนแปลง พลิกผันทางการเมืองและเศรษฐกิจ โดยเฉพาะกับรัฐบาลของทักษิณ ชินวัตร ซึ่งสื่อมวลชนท้องถิ่นก็ประสบปัญหาการขาดแย้งเช่นกัน โดยเฉพาะการปกครองท้องถิ่นที่พยายามกระจายอำนาจ แต่ผู้นำท้องถิ่นขาดจริยธรรม ความโปร่งใส จึงมีการร้องเรียนตอบโต้กันไปมา และหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นต้องเข้าไปอยู่ตรงกลาง เมื่อนักการเมืองระดับชาติลงมาถือหางฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง ฝ่ายที่ใกล้ชิดศูนย์อำนาจมักจะมีพลังมากกว่า สามารถใช้ตอยงบประมาณและทรัพยากรได้ มีการคอร์รัปชัน โดยสื่อท้องถิ่นไม่กล้าเข้าไปแตะ ต้องพินอปปิเทาเพื่อความอยู่รอด ถ้ากล้าเปิดโปงจะต้องเสี่ยงชีวิต การเสนอข่าวจึงต้องสะท้อนภาพต่างๆอย่างค่อยเป็นค่อยไป ผู้เขียนหวังให้มีการจัดการกับปัญหาการเมืองที่กำลังอึมครึมขณะนั้น ให้มีการเลือกตั้งใหม่ที่บริสุทธิ์ เพื่อไม่ให้มีการกระทบต่อสื่อท้องถิ่น และกล่าวถึงปัญหาของหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นในอนาคต ที่ต้องปรับตัวรับการดันทุนที่สูงขึ้น และการแข่งขันกับสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ทำให้มีผลต่อรายได้และโฆษณาที่จะส่งผลกระทบต่อสื่อท้องถิ่นในอนาคต

2. ผลประโยชน์แอบแฝง ปัญหาทำลายสื่อท้องถิ่น¹⁵ โดย อนุรักษ์ รัตนนิมน์ บรรณาธิการหนังสือพิมพ์เสียงสาริกา จังหวัดนครนายก บทความกล่าวถึงความสำคัญของสื่อมวลชนท้องถิ่น โดยเฉพาะท้องถิ่นที่เป็นแหล่งอุตสาหกรรม มีสถานบริการและประชากรอาศัยอยู่จำนวนมาก โดยนักข่าวท้องถิ่นจะแบ่งออกเป็น 3 กลุ่มใหญ่ โดยประเภทแรก คือ นักข่าวประจำจังหวัดหรือสตรีทเกอร์ เป็นนักข่าวจากสื่อส่วนกลางที่มาประจำอยู่จังหวัดดังกล่าว มักทำข่าวให้กับสื่อหลายฉบับและหลายช่อง กลุ่มนักข่าวนี้มีอิทธิพลมาก จนข้าราชการและนักธุรกิจท้องถิ่นต้องเกรงใจ ถ้าอยากจะทำอะไรประชาสัมพันธ์ข่าวจะต้องคอยเอาใจ และนักข่าวเหล่านี้ในจังหวัดใหญ่มักเรียกกับผลประโยชน์ด้วย ประเภทที่สองคือ นักข่าวท้องถิ่น ที่ทำหนังสือพิมพ์เป็นอาชีพ และเป็นทั้งนักข่าวเคเบิลทีวี นักจัดรายการวิทยุชุมชน แต่นักข่าวหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นจะมีปัญหาด้านจริยธรรมมากที่สุด เพราะผลิตหนังสือพิมพ์เพื่อเก็บค่าโฆษณาจากบุคคล หน่วยราชการ และร้านค้า โดยใช้วิธีพิมพ์แจก และยังเข้าไปรับผลประโยชน์จากกลุ่มอิทธิพลต่างๆ ถ้าถูกปฏิเสธจะเขียนโจมตี และบางรายเป็นเครื่องมือของนักการเมืองท้องถิ่น และนักการเมืองระดับชาติ เพื่อออกหนังสือพิมพ์ไว้โจมตี

¹⁴ มนต์ชัย เทชะแพทย์, อุปสรรคหลากหลาย : ปัญหาทำลายสื่อมวลชนไทยในทศวรรษหน้า หนังสือครบรอบ 9 ปี สภาการหนังสือพิมพ์แห่งชาติ . 9 กรกฎาคม พ.ศ. 2549

¹⁵ อนุรักษ์ รัตนนิมน์, ผลประโยชน์แอบแฝง ปัญหาทำลายสื่อท้องถิ่น : ปัญหาทำลายสื่อมวลชนไทยในทศวรรษหน้า . หนังสือครบรอบ 9 ปี สภาการหนังสือพิมพ์แห่งชาติ. 9 กรกฎาคม พ.ศ. 2549.

คู่แข่ง ประเภทที่สาม คือ เป็นทั้งนักข่าวประจำจังหวัดและทำหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นเอง มีทั้งสื่อส่วนกลางและสื่อในมือตนเอง จึงสามารถสร้างคุณและโทษได้มากที่สุด

ทั้งสามประเภทจะมีการขอเงินสนับสนุนที่เรียกว่า เงินโฆษณาถวายพระพร หรือ เงินถวายพระพร ซึ่งขอกับหน่วยงานราชการในช่วงวันสำคัญต่างๆ ปัญหานี้ได้รับการร้องเรียนมายังสภาการหนังสือพิมพ์แห่งชาติ แต่ทำอะไรไม่ได้มาก เนื่องจากหนังสือพิมพ์เหล่านี้ไม่ได้เป็นสมาชิก ผู้เขียนบทความจึงเรียกร้องให้การปฏิรูปสื่อหันมาให้ความสนใจกับจริยธรรมเหล่านี้ และ มาตรการการลงโทษที่เด็ดขาด

3. หนังสือพิมพ์ท้องถิ่นในทศวรรษหน้า¹⁶ โดย วิชัย เชมฐบดี บรรณาธิการหนังสือพิมพ์เชิงรัฐ จังหวัดเชียงราย บทความกล่าวถึงการบริโภคสื่อของคนส่วนใหญ่ในสังคมไปจนถึงคนในท้องถิ่นเอง ที่นิยมดูข่าวจากฟรีทีวีและอ่านหนังสือพิมพ์หัวสีระดับชาติ และหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นเป็นทางเลือกสุดท้าย เพราะหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นไม่สามารถสร้างคุณภาพให้เทียบเท่ากับส่วนกลางได้ เพราะขาดแคลนบุคลากรทางวิชาชีพ ซึ่งบุคคลเหล่านี้จะต้องมีความรู้ ทักษะความเชี่ยวชาญ เพื่อให้หนังสือพิมพ์ท้องถิ่นมีความโดดเด่นมีคุณค่า ซึ่งทุกวันนี้หาได้ยากจนเจ้าของต้องทำเองตั้งแต่เป็นบรรณาธิการ ทำข่าว จัดหน้า และขายโฆษณา

ผู้เขียนบทความต้องการให้สมาคมองค์กรที่เกี่ยวข้องเข้ามาดูแล โดยมีภารกิจเพื่อสร้าง คนรุ่นใหม่ในวิชาชีพหนังสือพิมพ์ พัฒนาศักยภาพของบุคลากรในแวดวงหนังสือพิมพ์ให้ก้าวทันการเปลี่ยนแปลง ถ่ายทอดความรู้ให้กับหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นโดยเฉพาะด้านการตลาดและเทคโนโลยีการผลิต และต้องสร้างความร่วมมือให้หนังสือพิมพ์ท้องถิ่นเป็นสถาบันอิสระที่ผู้มีอิทธิพลและนักการเมืองท้องถิ่นไม่อาจแทรกแซงได้ จนสามารถตรวจสอบภาครัฐและการปกครองท้องถิ่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ

4. อุดมการณ์บนความอยู่รอดของหนังสือพิมพ์ท้องถิ่น¹⁷ โดย กิตติศักดิ์ อุปมา บรรณาธิการหนังสือพิมพ์เมืองราย จังหวัดเชียงราย บทความกล่าวถึงการปฏิบัติหน้าที่ของหนังสือพิมพ์ท้องถิ่น ที่พิเศษกว่าหนังสือพิมพ์ระดับชาติ ที่ต้องเป็นตัวกลางสำคัญต่อการพัฒนาการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมในภูมิภาคนั้นๆ ให้บรรลุเป้าหมาย ซึ่งหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นในจังหวัดเชียงราย ต้อง ดันรณรงค์สู้กับสภาพเศรษฐกิจ ผู้ประกอบวิชาชีพหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นบางคนจึงเข้าไปมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับนักการเมือง และหัวหน้าหน่วยงานราชการบางหน่วยงาน และ

¹⁶ วิชัย เชมฐบดี, หนังสือพิมพ์ท้องถิ่นในทศวรรษหน้า: ปัญหาท้าทายสื่อมวลชนไทยในทศวรรษหน้า หนังสือครบรอบ 9 ปี สภาการหนังสือพิมพ์แห่งชาติ, 9 กรกฎาคม พ.ศ. 2549.

¹⁷ กิตติศักดิ์ อุปมา, อุดมการณ์บนความอยู่รอดของหนังสือพิมพ์ท้องถิ่น: ปัญหาท้าทายสื่อมวลชนไทยในทศวรรษหน้า หนังสือครบรอบ 9 ปี สภาการหนังสือพิมพ์แห่งชาติ, 9 กรกฎาคม พ.ศ. 2549.

สังคมท้องถิ่นยังมีความเชื่อถือว่าข่าวสารที่ปรากฏบนหนังสือพิมพ์ย่อมมาจากแหล่งข้อมูลที่น่าเชื่อถือ ทำให้นักการเมืองและข้าราชการบางคนเข้ามาใช้หนังสือพิมพ์เป็นเครื่องมือในการโฆษณาชวนเชื่อ และทำลายเครดิตความน่าเชื่อถือของฝ่ายตรงข้าม โดยให้อามิสสินจ้าง และเป็นนายทุนหนุนหลังในการดำเนินงาน

ผู้เขียนจึงต้องการให้สภาการหนังสือพิมพ์แห่งชาติเข้ามาควบคุมดูแล และจัดสัมมนาเพื่อปลูกจิตสำนึก และสนับสนุนให้สถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษา เน้นผลิตบุคลากรด้านสื่อสารมวลชนที่มีความรับผิดชอบต่อสังคม มีคุณธรรม จริยธรรม

5. อยู่อย่างมีเกียรติและศักดิ์ศรีด้วยแนวพระราชดำริ¹⁶ โดย กองบรรณาธิการ หนังสือพิมพ์เสียงเสรีภาพ จังหวัดเชียงราย บทความกล่าวถึง สื่อมวลชนในจังหวัดเชียงรายที่ตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของพรรคการเมืองขนาดใหญ่ ทำให้สื่อบางฉบับต้องเอนเอียงไปตามกลุ่มการเมือง ปลดอวางจริยธรรมทางวิชาชีพ เพราะต้องพึ่งพาโฆษณาจากภาครัฐกิจและหน่วยงานของภาครัฐ จึงต้องมีการประนีประนอมไม่ให้เกิดกระทบกระเทือนต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยสื่อท้องถิ่น มีทั้งสังกัดส่วนกลาง สังกัดทั้งส่วนกลางและท้องถิ่น ทำให้มีผลต่อรายได้ที่ได้รับ และสถานภาพของคนทำสื่อเหล่านี้ยังแบ่งออกเป็น สถานะที่ไว้จรรยาบรรณมุ่งหารายได้ สถานะที่มีจรรยาบรรณ แต่ต้องระมัดระวังตัวเพื่อความอยู่รอด และสถานะของจรรยาบรรณสูงสุด

และการแข่งขันทางธุรกิจที่สูง จึงเกิดการแบ่งพรรคแบ่งพวกเพื่อการอยู่รอดและลดต้นทุน ซึ่งสมาคมสื่อมวลชนและนักประชาสัมพันธ์เชียงราย หรือสภาการหนังสือพิมพ์แห่งชาติ ไม่อาจก้าวล่วงเข้าไปในการแข่งขันได้ เพราะเป็นสิทธิส่วนบุคคลและอยู่นอกเหนืออำนาจหน้าที่ขององค์กร ผู้เขียนบทความจึงอยากให้สื่อมวลชนท้องถิ่นพยายามรักษาความสมดุลระหว่างการนำเสนอข่าวสารกับต้นทุนที่เพิ่มสูงขึ้น เพื่อรักษาเกียรติและศักดิ์ศรีแห่งวิชาชีพ โดยยึดมั่นตามแนวพระราชดำริ และพระราชกรณียกิจของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว มาเป็นตัวอย่างในการใช้ชีวิตประจำวัน เพื่อแก้ไขปัญหาวิกฤติต่างๆ

¹⁶ กองบรรณาธิการ หนังสือพิมพ์เสียงเสรีภาพ, อยู่อย่างมีเกียรติและศักดิ์ศรีด้วยแนวพระราชดำริ : ปัญหาท้าทายสื่อมวลชนไทยในทศวรรษหน้า หนังสือครบรอบ 9 ปี สภาการหนังสือพิมพ์แห่งชาติ, 9 กรกฎาคม พ.ศ. 2549.